

Post scriptum

Pirmąsias idiles parašiau Kassely (Kasely), Vokietijoje, 1947-tais metais. Per daug širdį graužė. Ėjau Kasselio laukais, bet mačiau tik Semeniškių laukus. Skačiau savo bendralaikių poeziją, jie visi rašė taip gražiai, gražia oficialia lietuvių kalba, ir jie visi rašė apie miestą, ir tėvynę, labai patriotiškai, ir rašė gražiai. Bet aš norėjau rašyti tik apie Semeniškius. Be poezijos, daiktiškai. Aš galvojau apie daiktišką, dokumentinę poeziją. Tai ir rašiau taip. Karštligiškai skaičiau Jablonskį. Labai buvau įkvėptas jo lietuvių kalbos įvairiais sakinių pavyzdžiais. Aš gavau daugiau iš Jablonskio negu iš... iš ko? Tai rašiau, ir nenorėjau niekam rodyti. Bet reikėjo su kuo nors pasidalinti. Tai parodžiau Antanui Bendoriui, geografui, su kuriuo buvom geri draugai, auksinis buvo žmogus. Tai jis sako, tavo poezija yra visai tvarkoj, išleisk. Dar parodžiau Razminui, neprisimenu jo pirmo vardo, jis buvo lietuvių kalbos mokytojas Kasselio lietuvių mokykloje, geras žmogus. Tai jam jau jos taip patiko, kad pradėjo visiems savo draugams jas rodyti ir skaityti. Tai tas ir nulėmė viską. Buvau dvidešimt penkių ir kiek. Leonas Lėtas-Adamkevičius jas dar iliustravo, ir išleidome. Antanas Giedraitis jas atspausdino, naktimis, pavargęs, šapirografu. Už dyką atspausdino. Jis dabar rojuje.

Nebeprisimenu, kaip knygelė buvo priimta lietuvių išeivių spaudoje. Bet prisimenu, gavau, ir kažkur dar turiu, labai gražų laišką iš Brazdžionio. Ir Nyka-Niliūnas ją gražiai pristatė *Aiduose*. O kartą, jau Niujorke, gal 1954-tais metais, aš stovėjau Penn traukinių stoty, ir žiūriu, Vaičiulaitis bėga, nenori pavėluoti. Bet mane pamatęs sustojo, minutei, surizikavo, ir sako, žinai, man labai patinka tavo idilės – leisk man jas perspausdinti *Aiduose*. Gerai, spausdinkit, sakau. Ir jis nubėgo. Vėliau jis man parašė labai gražų laišką, o idiles išspausdino *Aiduose*. *Aidų* laidai dar pridėjau Kassely neatspausdintų idilių. Vėliau, 1955-tais metais, jis išleido jas atskira knyga, kuri 1957-tais metais buvo pagerbta Vinco Krėvės premija. Ta proga aš pasakiau padėkos kalbą ar kalbelę*:

Priimdamas šitą premiją, aš vėl prisimenu Semeniškius. Ir pagalvoju: galbūt, kad mano knyga yra tik antkapio lenta, tik kaip antkapio lenta. Galbūt, kad Semeniškiai, kuriuos aš pažinau, kuriuose aš augau, kuriuos aš dainavau – yra jau mirę. Semeniškiai yra nebe tie, žmonės yra nebe tie.

Tik many jie tebėra tie patys. Tie patys, kuriuos vaikas aš mačiau. Dažnai man matos tie ūkininkai, tie piemenys, tos moterys – tos moterys, baltom ir didelėm skarom, kur pasilenkusios, kur pasikūprinusios velėdavo prie upių skalbinius, ar eidavo, galulaukėmis iš ganyklų, su šilto, dar garuojančio, laukų žolėm kvepiančio, pieno kibirais.

Tai šituos Semeniškius aš nešuos su savimi, dar vis sapnuotojas, ir rūpinuos, ar bėra ten Marčiaus seserys, ar Kraupas, su krūva murzinų, išblyksusių vaikų, antstolių išvaržytas, skolų išėstas; ir Čigo kiemas, ir Marytė, ir upelis; o ir Naciūnų šilas, nuo kurio visi lietūs atrūkdavo, pilnas gyvačių, svaiginančiai kvepiąs mėlynėm ir išsikerojusiais girtuoklynais; ir malūnas, išskėtęs savo keturias rankas, liudininkas, svajotojas, maitintojas. Nedidelis pasaulis, bet kurio betgi nemainyčiau, rodos, dabar į nieką – dabar, kai jau jo neturiu.

Aš nežinau, ar dar vis ten yra trys pušys ant Laumės kalnelio; ir molduobės gal jau ne tos; nei išdagėlio pievos, skersai ir išilgai išvaikščiotos, išbraidžiotos, viksvom ir asiūkliais apžėlusios, vėjuose dainuojančios. Aš nežinau, ar jos bėra.

* Ši kalba, pavadinta Jono Meko žodis, buvo išspausdinta Kanadoje leisto laikraščio *Nepriklausoma Lietuva* 1957 m. spalio 2 d. 39 (249) numeryje. (Rengėjo past.)

Su miesčionim išėjau... Su tais, iš kurių rankų, iš kurių manierų juokdavaus – iš visų daiktų, kurių jie siekė, ir iš jų pinigų, ir iš jų darbų, tarnybų – kas visa tai, kas visa tai prieš saują žemės? Dabar gi jau kai kas miestiečiu įtaria, inteligentu... O mes gi, abudu su broliu, du ūkininkai, du mieste uždaryti ūkininkai, du ūkininkai pačiame New Yorko (Niujorko) vidury – užsidarinėję langus po kambarį šokinėjam ir basom kojom džiaugiamės, laukus prisimindami – su basų kojų ilgesiu.

O mano raštingi draugai iš Lietuvos man rašo: „Tavo idilėse per maža socialistinio realizmo.“ Ir toliau mano raštingi draugai prideda: „Vasarojam Palangoj. Čia labai gražu šią vasarą.“ Ir galvoju pats sau, ir pikta: miesčionys. Ar Smetona, ar Chruščiovas – jie vis tiek miesčionys. O mano Semeniškiams vis tas pats, mano Semeniškiai nevasaroja Palangoj, kaip jie nevasarojo prieš penkiolika metų. Tai jų kraujas yra socialistinis realizmas, tai jų prasti valgiai, prastas apsiėjimas, ir prastos kalbos, ir jų prasti darbai. Tai ne socialistinis realizmas dainuot sentimentaliai, apie plūgą ar apie traktorius, tais pačiais rimais, ir šildytis Palangoj. Semeniškių gyvenimas ir kolchoze grubus, ir jų dainos grubios ir nedailios. Nei juos nuo žemės atskirsi, nei nuo vėjo, nei nuo rudens, nei nuo mėšlavežių. Jie išlaikė prieš carus, jie išlaikys ir prieš Chruščiovą – jie ir kalėjime išliks žmonės, kai tuo tarpu jų broliai laisvoje Amerikoje virsta vis kasdien labiau į nieką. Ir aš gerai žinau: ar mūsų rašytojai šildos Palangoj ir kuria socialistinį realizmą, ar jie sapnuoja kur nors vidury Čikagos – aš žinau, kad tuo metu mano broliai Semeniškiuose velka, prakaito édamom nugarom, sunkias avių naštas, skubina nuimti derlių; tai jie, pliekdami botagais arklius, juda dumblotais vieškeliais su vežimais duoklės; tai jie šlapiais rudens laukais ropoja, rankiodami nuo laukų išlytas bulves, imdami daržus; ir moterys, kaip paukštės, vienišos laukuose krato mėšlą. Tai mano broliai, kurie liūdnam dainuoja rudens laukų akiraty, tai mano seserys, tai mano broliai taip liūdnam dainuoja.

Ir aš, mažiausias iš jų, lenkiuos prieš juos, lenkiuos prieš Semeniškius. Nors žodžiu, savo prasta, nedidele savo knyga priminti juos, pagerbti juos norėdamas, kad niekad jos jau jų nepamirščiau. Nes jie man yra kaip šventieji.

Dar vėliau: 1970-ti metai.

„Vaga“, Vilniuje, nutarė, kad jau saugu mane spausdinti. Mat, Maskvai patiko mano filmas *Kalėjimas (The Brig)*, kurį Maskva interpretavo kaip antiamerikinį. Aišku, Maskva viską matė per savo akinius ir viską kreipė ir kraipė savaip. Bet tas nei šen, nei ten, dabar. Svarbu, kad Lietuvoje, pagaliau, buvo galima, tuo pretekstu, išleisti mano poezijos knygą, į kurią įėjo ir Semeniškių idilės, papildytos dar keliom *Aidų* laidoj nejdėtom idilėm.

Bet idilių ciklas jau yra baigtas. Šita „Baltų lankų“ laida, esminiai, nesiskiria nuo „Vagos“ laidos. Vienintelis skirtumas yra tik knygos gale spausdinami keli neužbaigtų idilių fragmentai, ir šitas Post scriptum. A, dar beveik užmiršau Prologą. Jis turėjo būt pirmoj, Kasselio laidoj. Bet, neprisimenu kodėl, aš jį išėmiau. Čia jis spausdinamas pirmą kartą. Tai ir viskas.

Jonas Mekas

P.P.S. Kadangi daugelis sumaišo Semeniškius su Semeniškėmis, aš turiu pridėti, kad Semeniškiai yra nedidelis – buvęs! – kaimelis penki kilometrai į šiaurę nuo Papilio, Biržų rajone. Semeniškiai linksniuojasi šitaip:

Semeniškiai
Semeniškių
Semeniškiams

Semeniškius
Semeniškais
Semeniškiuose
O, Semeniškiai!

SEMENIŠKIŲ IDILĖS

PROLOGAS

Kai sustoju pačiame tylos vidury, kai mano rankos, kaip dvi pabėgėlės, apsiveja vienatvės – aš puolu, paliestas deginančio skausmo botagu.

Ir tylą tampa skambanti, tokia skaudulinga, taip pilna ilgesio, ir nerimo, ir skausmo – pilna praeities, pilna vaikystės, ir motinos.

Ir kiekvienas daiktas, garsas, veidas atgyja mano vaikystės akiraty, kaip deginanti kirmėlė, ir šliaužia, amžinai graužianti, amžinai kankinanti pirmoji atmintis.

Ir stoviu aš, kraujo ir mirties girdytas, suaižėtas, užsižiūrėjęs atgal, girdėdamas kiekvieną savo vaikystės garsą, kiekvieną šlamesį, ir kvapą, prisilietimą – režiamas pačian širdies vidurin.

PIRMOJI IDILĖ

Senas yra lietaus šniokštimas

Senas yra lietaus šniokštimas krūmų šakomis,
tetervinų dundėjimas vasaros aušros raudonume,
senas yra mūsų šis kalbėjimas:

apie geltonus miežių, avižų laukus,
piemenų ugniakurus rudens šlapioj, vėjuotoj vienuoj,
apie bulviakasių,
ir apie vasaros sunkias tvankas,
baltą žiemų blizgesį, važių dindėjimą begaliniuose keliuos.
Ir apie sunkius rąstų vežimus, dirvonų akmenis,
apie raudonas molio krosnis ir laukų klintis;
o kai prie lempų, vakarais, rudens laukų pilkėjime –
apie rytojaus turgaus vežimus,
apie išskendusius, ištrinktus spalio vieškelius,
šlapius bulviakasių.

Senas yra mūsų šis gyvenimas – ilgom kartom
nuvaikščioti laukai ir įsispaudę dirvos,
kiekviena žemės pėda kalba ir kvėpuoja dar tėvais.
Iš tų pačių vėsių ir akmeninių šulinių
jie girdydavo savo grįžusias plačias bandas,
ir kai išdubdavo jų pirkių aslos,
kai gryčių sienos imdavo lėtai byrėt –
iš tų pačių duobių jie besdavo geltoną molį,
auksinį smėlį – iš tų pačių laukų.
Ir kai ir mes išeisim,
kiti sėdės ant mėlynų palaukės akmenų,
šiaus užžėlusias lankas ir ars atokaines;
ir kai, iš darbo grįžę, sės užu stalų –
kalbės kiekvienas stalas, molinis ąsotis,
kiekvienas sienos rąstas;
jie prisimins plačias, geltonas smėlio žvyrdubes
ir vėjuje banguojančius rugių laukus,
mūsų moterų liūdnas dainas linų palaukėse,
ir šitą kvapą, pirmąkart naujoj troboj! –
šviežių samanų kvepėjimą.

O, senas yra dobilų žydėjimas,
arklių prunkštimas vasaros naktim –
ir velenų, akėčių, plūgų čežesys,
malūnų girnų akmenų sunkus bildėjimas,

daržų ravėtojų skarelių baltas mirgesys, –
senas yra lietaus šniokštimas krūmų sakomis,
tetervinų dundėjimas vasaros aušros raudonume –
senas yra mūsų šis kalbėjimas.

ANTROJI IDILĖ

Kaip kvepia pavasaris

Su šiltu vėju, pirmutiniais lietaus šuorais
atdrungsta alksnių žievės, ir gležnai žalia spalva
nutvieskia krūmus.

Ir prie upokšnių, iššokusių juodų griovių,
putojančių subėgusiu ir šaltu sniego vandeniui,
ir prie duobių, ir šlapiomis pakrūmėmis,
prie telkšančio vandens –
jau bąla, gelsta karklų katinyčiai.

Ore dar vėsi drangna, pašalo ir vėjo kvapas,
bet tuoj subėgs grioviai, atslūgs palankės,
ir paupeliais, pagrioviais, drėgnuos pakluoniuose
iššoks geltoni purienų būreliai.

Ir visas kiemas kvepia: jauni daigai,
atokaitoj sukrautos lentos,
lengvas pašalas – ir išdraikyti bulvių kapčiai,
pirmos jaunos žolelytės kvepia.
Ir kai lengvutis pūstelėjimas – nuo krūmų
atneša jau alksnių, eglių kvapą,
kvapą jaunų spurgų, žirginių ir lapų;
o iš laukų – šviežio vandens,
pradžiūstančių palaukių, kriaukutų,
pirmųjų šalpusnių, kregždučių, pienių kvapą,
kvapą išskendusių valkų, atokaitų ir paskutinio sniego,
purvinai nugulusio pačioj griovių lomoj.

Ir kai nuo krūmų, geltonuojančių auksiniais žirginiais,
atklys pirmieji alksnio dūdų švilpčiojimai,
minkštas daužymas peilio kriaunomis –
a, jau tikrai negrįš žiema – jau tikrai pavasaris!

TREČIOJI IDILĖ

Greit, greit ateis jau orė

O, dieviškos bus šios Velykos!
Kaip šildina atokaitos, kaip skubiniai sutirps
paskutiniai sniego lustai!
Drungni, šturmuoti debesys, ir atavėjai –
taip pavasariniai kvepia oras...

Ir klausyk, tvirtai kaip, skardžiai bliauna karvės,
užuosdamos ateinantį palaukių kvapą,
kaip neramiai trepena savo migiuos!
Ir bernai, įmovę balto klevo medinius,
ritina blukius, ir kvepiančios, geltonos pjuvenos
byra jiems už kojinių, užu kaklų,
ir žiūri jie, mosuodami pilkom savo kepurėm,
kai grįždamos, aukštai, viršum beržų, sukrykia žąsys,
ilgos gervių virtinės.

Tuoj tuoj vėjelis pradžiovins dirvas,
nusės patvinę, išdumbliję vagas,
ateis pirmi pavasario laukų darbai,
ir tada – ir nūu, ir naa! visuos laukuos,
ir nūu, ir naa!
Klausyk, kaip dindi jau galusodžiuose kalvės,
kaip pro atalapas duris žėruoja, dega žaizdras,
ir, tekšnodami po šlapią kiemą, vyrai
ritina vežėčias, pjaunamas ir plūgus,
ar stoviniuoja būreliu prie kalvės durų,
žiūrėdami, kaip Tuino Petras išsirėžęs meta
per kalvės stogą kūjį – bet krinta jis,
nė pusės stogo nepasiekęs, ir Žaldokas,
paišinas ir su ilga prijuoste,
juokiasi per visą pilvą... Keldamas aukštyn sunkiausį kūjį,
jis kala geležį tarytum nieką!
O, nepralenkti jiems Žaldoko,
jis vienas tik per stogą permest kūjį gali,
bet laiko jam nėra daugiau žaidimams! –

ir arklius perkaustyt, ir naujus tekinius uždėt
(gerai išbrinko stebulės upelyje po gluosniu) –
viskas turi būt paruošta lauko darbui,
orei ir sėjimui, kol dar laisvadieniai,

kol neatėjo dar Velykos.

KETVIRTOJI IDILĖ

Žalios laukų pušys, lieknos moteros

Pro pavasarinį vėją, šalto lietaus pluoštus,
pro pumpurų, pakluonių vaisių žalesį
ateina metūgių, pušų sakių, medienos kvapas.
O kai ranką ant kamieno,
supleišėjusios, rudos žievės, uždedu –
jaučiu pirmą pavasarinį virpesį,
juodo juodžemio kvepėjimą.
Ir, rodos, lyg ne žievę rankomis liečiu –
ir, rodos, jūs tik mano kaimo moterys,
sustojusios ant geltonų smėlio kalvų,
įsižiūrėjusios į išsimėčiusius aplinkui vienkiemius,
susidūmojusios ir įsiklausiusios vis plepančių viršūnėse strazdų.

Nuo kalnelių girdite jūs girgždant svirtis,
botagų pliauškesį ir kibirų skambėjimą,
jūs girdit mūsų vežimus nutrinksint
pirmuoju pašalu,
palydite vestuvininkų skambančius važius,
svirduliuojančias į turgų uores,
burokų vežimus ar sunkias rąstų driungas,
bliaunančius galvijų katukus.
Ir kai šiltais vidurvasariais
po jūsų kvepiančiais kamienais,
ant žaliai įsamanojusių, minkštų kalvų
sklinda linksmas gegužinių klyksmas,
mirkuliuoja moterų kasnykai
ir ritmiškai ubuoja būgnas –
jūs oščiat, lieknos kalvų moterys.

Jūs sutinkat pirmus vaiko žingsnius,
kai jo minkštučiai pirštai glosto rupią žievę,
jaunos merginos klausos jūsų oščiojimo ilgesio naktim –
jūsų kvepiančiom, baltom skalom
išmuštos mūsų gryčios.
Taip pat, kai kartą užuspaus akis,
suėję vyrai po jūsų liemenim iškas smėlyje duobę,
nuleis pušinį, baltą karstą –
ir visas kaimas, nuogom galvom, giedos,

kaip ir visiems,
paliekantiems medinę gryčią,
žydinčius vidupievius, baltą dirvų kvapą,
žirgų prunkštimą, skambančias subatvakarių vakarones
ir gelsvo klevo šaukštą.

PENKTOJI IDILĖ

Geltonų trainių žydėjimo ir sėjos metas

Kai pirmas tirštas lapų žalesys
nutyška alksnių krūmais, rausvučiais atžalynais –
laikę pirmo miškų žalesio –
sunkios arklių kojos, plūgai ir kapliai
ima plėšti juodus, įsigulusius laukus.
Ir visais laukais, visu pavasario skliautu
girdi botagų pliauškesj, ir varomų arklių,
ir virstančių velėnų čežesj,
o aukštuose smėlynuos ir daubų dugnu,
per įsigulėjusių dirvonų nugaras
brūžias kliūdomos ir reždamosios žagrės.

Jau greit nubals, sušils išartos dirvos,
ribuliuojančioj skaidroj įdulks dangaus skliautai –
ir tiktai sunkūs, dideli laukų vežimai
su baltais grūdų maišais stovės palaukėmis,
ir tik sėjėjai, užsikabinę ant krūtinių
pilnas sėtuves – žingsniuos laukuose,
ir, dusliai dundėdami savo medinėm širdimis,
risis sunkūs velenai, šokinės akėčios.
Nes, štai, sultingo, tiršto krūmų žalesio,
piemenų birbinių, geltonų trainių žydėjimo –
pavasario lietu ir sėjos laikas.

ŠEŠTOJI IDILĖ

Daržų vagojimo ir tvankų laikas

Žirnikai jau ligi pat viršaus užkope,
ir pupų skaisčiai raudoni žiedai kaip ugnys

dega, užsikorę ant varpstytinių stiebų.

Šilima virpédama plasnoja ant įkaitusių laukų,
ir dideli vabzdžių, sparvų ir musių spiečiai –
kaip didelis ir ūžiantis, jiržęs debesis –
vis neatlyždamas sekioja bandą, ir galvijai,
subridę ligi tešmenų dumblėtose asiūklių balose,
neramiai tekšnoja saulėje įkaitusį ir juodą vandenį.

Tuoj tuoj ateis virpédamas ir kvapą šilima
užgniauždamas vidudienis,
nulėps didžiulės varnalėšų plokštės, svėrių auksas,
ir saulė – nejžiūrimas, ugninis kamuolys –
liepsnos taip begaliniai mėlynai įdegusiam skliaute,
ir tik pilkoka tvankuma, kaip prieš perkūniją,
gulės viršum laukų – tik musių ūžesys, tik tyluma –
tik bulvių vagomis, begaliniais daržų plotais,
šnobždami ir neramiai daužydami galvomis,
veldarmes po karštą smėlį – įdegusia žeme
tingiai žingsniuos daržų vagotojų arkliai.

SEPTINTOJI IDILĖ

Vasaros lietus

Dundédamas ant mėlynų šilų kraštų,
ant įliepsnojusių vidurvasario kaitroj akiračių,
praplėšdamas pritvinkusias ir sunkias debesų skaras,
ateidavo griaustinis.

Tada atūždavo lietus. Šniokštédamas viršum šilų
ir rūkdamas viršum palaukių vinkšnų,
ant sustatytų žaginių –

dideliais ir tykštančiais lašais
pasipildamas ant kiemo, tvarto stogo
ir ūždamas ant kelio liepų, liedamasis
varpstytinių kartelėmis ir apynių spurgais,
sunkiais ir dideliais lašais
kapodamas per sodų galvas, daržo plotus,
ir kirsdamas per griūvančius rugių laukus,
kapodamas per žirnių virkščias ir plakdamas

vidury kiemo paliktus ir mėšlinus ratus,
– tada vėl nueidamas, ūmus ir pilnas vėjo,
nurūkdamas šilų viršūnėmis ir krūmų keterom,
ūždamas virš juodalksnių juodų šakų,
ir tik vaikigaliai,
taškydamiesi išilgai balas,
susitvenkusias vidury laukų, ganyklų slėniuose,
brenda prapliupusiais ir moliniais grioviais,
plukdydami pagaliukus ir medžio skiedras,

ir tiktai vyrai, stovėdami po vinkšnos atlapu medžiu,
žiūri į nurūkstantį per šilą lietų,
klausydamies nudundančio skliautais griaustinio.

AŠTUNTOJI IDILĖ

Septynių brolių miegančiųjų dienos

Sunkiais ir vandenių pažliugusiais debesimis
vis srūva ant laukų, ant upių klonių,
ir ūkininkai, vaikštinėdami aplink namus,
vis žvalgos į laukuos sukrautus kūgius,
priblokštus ir sugulusius rugių laukus,
į vandenių paskendusią palankę,

ar, užsigaubę perlytus, plačius maišus,
jie tamposi su permerktais, šlapiais galvijais,
braidydami po susitvenkusį ant pievų vandenį,
perkeldinėdami dobilienoj pririštą arklių,

ir, gulėdami tamsioje kiemo daržinėj,
jie klausos, kaip ant skardinio klėties stogo,
ant paliktų prie šulinio melžėjų kibirų
vis bilda krisdamas be perstojo lietus,
vis puldamas ant vienišų, sulytų vienkiemų,
ant krūmų, ant laukų, molėtų upių, –
kol vienądien – staiga – nustoja lyti.
Ir ūkininkai, palikę trobas, ir iš daržinių,
išėję dairosi aukštyn į kiemus,
dar netikėdami, dar įtartinai
žiūrėdami į besigiedrinantį ant šilo dangų.

Tačiau į vakarą atėjęs vėjas nukrečia paskutinius lašus
ir, lėkdamas, per visąnakt, per dangų gena debesis.

O rytą, burbuliuodami viršum visų šilų,
pasikelia tetervinai
ir dunda, tartum skardūs ryto būgnai,
pasitikdami pakylančią vidurvasario saulę.

DEVINTOJI IDILĖ

Per kaimus, per lygumas teka upės

Grįžtat, su prabėgusiom dienom,
ir tekat, tekat, mano melsvos upės.

Jūs nešat su savim skalbėjų daineles,
žūkautojų tinklus ir pilkus medžio tiltus,
ir mėlynas, šiltai pakvipusias naktis,
kai iš lankų išplaukia lengvos rūko juostos
ir girdisi supančiotų arklių kanopos.

Jūs nešatės pavasarių triukšmingus polaidžius,
su karklų šakomis ir geltonų lelijų burbuolėm,
vaikų triukšmingą klegesį –
ir vasarų kaitrias ir šutinančias įdienes,
kai susiaurėjusi vaga užanka plūdėm
ir šilimoj įkaitęs dumblas
kvepia žuvimis ir akmeninėm brastom.

Ak, bet ir tada, ir šilimos virpėjime,
kai dega virpuliuodamos atokaitos,
pleišėja įkaitusios klojimų lentos –
ak, ir tada šitas vanduo giliam meldų pavėsy!
Jauti, kaip teka jis, kaip pro pirštus,
kaip liejas, šliaužia vėsiai mėlyna srovė,
ir kai pasilenki – giedrioj ir mėlynoj tėkmėj
jauti praplaukiant pratekėtų kaimų kvapą,
laukų ir pievų, šiviliuojančių lankų,
ir tolimų, ir nepažįstamų sodybų,
kur prie sunkių medinių ažuolo stalų,
apdėtų mėsa, duona ir šaltais žalibarščiais,
laukia grįžtančių pjovėjų moterys.

DEŠIMTOJI IDILĖ

Teta Kastunė

Prisimenu gerai tetą Kastunę. Ji ateidavo
kas vasarą palaukėmis, iš užu šilo,
padėti grėbti, ar rišt rugių, ar vežti šieno.
Ta pačia mėlyna suknia, ir marga,
gėlėta skarele – ir atnešdavo
saldainių (spalvotais ir išrašytais popierėliais)
ir saują riešutų.

Tada išbėgdavom su broliu į laukus,
į skynimėlį – parinkti raudonų, įsirpusių aviečių
ir žemuogių, ir, tekini parbėgę, padėdavom
ant stalo tetai, ir tada žiūrėdavom,
susėdę ant lovos krašto, ir parietę kojas,
ar bedėliodami savo degtukų dėžutes,
spalvotus saldainių popierėlius, – žiūrėdavome,
kaip mama, atrėmus į sienelę nugarą,
šnekėdavosi su teta Kastune ir kilnodavo,
pradarę skrynią, drobės ritinius,
šnekėdamosios apie kirmėles, užpuolusias daržuos lapus,
apie statyt pradėtą naują tvartą
ir dėdę Povilą, pavasarį pargrįžtant iš Šveicarijos.

Tada, užsirišę margas skareles,
eidavo pasižiūrėt galvijų, ir teta Kastunė,
paėmus trumulį, padėdavo pamelžti karvių
ir girdavo, kad daug šių vasar pieno, –
ir eidavome išilgai laukų,
sustodami pasišnekėt su vyresniaisiais broliais,
kasančiais per lauką griovį, – ar eidavom
pasižiūrėti avižų ir naujo pūdymo,
kur rudenį reikės pasėt rugius.
Mes priraškydavom po saują žirnių,
didelių storų ankščių – ir duodavom tetai Kastunei.

Tada, pavakare, parginus gyvulius,
kai susirinkdavo visa šeimyna iš darbų –
susėdę po plačiom, ūksmingom liepom,
klausydavomės tetos Kastunės, kiekvienas
tiek turėdamas ko klausti. Juk teta Kastunė
vėl išeis. Poryt, o gal sekmadienį,
teta Kastunė atsisveikindama pabučiuos
ir vėl išeis – palaukėmis, per skynimus,

pranyks tarp krūmų, ligi kitos vasaros.

VIENUOLIKTOJI IDILĖ

Nuostabioji žemės muzika

Su pirmu besidaužančių į stiklą musių būzgimu,
tyliu kojų čėžesiu aplinkui lopšį,
pabunda mumyse garsai, nuostabioji muzika,
lydinti ligi kapų tylos.

Ankstyvas ratų bildesys, kibirų skambėjimas,
ar žiemą – tolimi, lengvi važių varpeliai,
ir durų girgždesys, šunų lojimas,
ir velenai, sunkūs linų mynimo velenai,
arklio kojos ant suplūkto molio...
O vakarais – tolimas dainavimas,
ar vabalų būzgas liepų tankumoj,
paskutinis dalgės šlamesys dobilų lauke.
Ak, ir vėjo, drungnas rūko palietimas,
krintančių lietaus lašų bildėjimas į stogą,
lapų šiuresys, bailus epušių drebėjimas,
rudenio lietų viršum šilų,
kiekvienas kregždės pralėkimas,
besigrauziančio gilyn į dirvą medžio šaknys –
palieka kitą vis šlamėjimą.
Ir rąstų bildesys, miškų pokšėjimas,
ir užiančios kūlimo mašinos, prėslių čėžesys,
pjaunamų mašinų klekesys rugių laukuos –
vis kitą garsą, vis kitą.

Ir kai ant kapinių, kai po žaliom pušim –
o, ir tada, ir paskutinėj tylumoj,
kai nutils kapų varpelio dindesys,
kietai uždaromi, užverti vartai –
ak, ne, tai ne tyla:
tai pažįstamas skambėjimas,
nepasibaigianti garsų pynė dainuoja tau į ausį,
tai skamba, aidi įstabioji žemės muzika
medžio šaknim, juodžemio rankom,
saulės stygom.

DVYLIKTOJI IDILĖ

Uogų rinkėjos

Per miškus, uogienojus, per žydinčius laukus
eina uogų rinkėjos.

Jos praeina juodus, sudumblotus lieknus,
tamsius juodalksnių, šalteksnių gojelius,
pro raudonas vyteles, pro sedulėlių krūmus –
klegantis, marguojantis skarų būrys.

Ir kai jos perbrenda paskutiniuosius lieknus,
dumblu užakusius, užverstus griovius,
staiga prieš jas: žali ir neapmatomi laukai,
toli, ligi pat pilkų, apsamanojusių stogų,
ligi sodų, kylančių beržų viršūnių,
pilkų svirčių.

Ir ligi pat išretusių, šlynuotų pakraščių,
ligi karvių ir arklių sumindžiotų kelmynių –
atbėga žirnių, avižų laukai,
ir neapmatoma linų mėlynė – akinančiai mėlyna,
taip mėlyna.

Siauri laukų takeliai, žalios ežios
veda jas ligi namų –
žydinčiom vagom, rugiagėlėm ir geltonom svėrėm,
ir bitkrėslėm, dangiškai melsvais čiobrelių kupstais
nuklotas jųjų kelias,
ir baltais palaukių akmenim,
įkaitusiais vidurvasario saulėje –
raudoni, bitėmis aplipę dobilų laukai,
ir susiraizgę, šliaužiančios žirnikų pynės,
didelės, geltonos virtinės.

TRYLIKTOJI IDILĖ

Mano vaikystės moterys

Tai jus šiandien,
vos liesdamas prisiminimų rankomis
– ar ilgesiu? – įsižiūrėjęs į vis tolstantį,
vis bėgantį nesugrąžinamų dienų akiratį,
matau, mano vaikystės moterys!

Teta Marija, kur ateidavo ravėti runkelių
ar kasti bulvių; ir jaunamartė Macienė,
kur vyrai vieną rudenį, belyjant lietui,
dainuodami nusivežė per krūmus –
kurios skarelė baltuodavo per vasarą skynimuose
ar molinuos, išbalusiuose daržo plotuos;

ir Marčiaus seserys, kur vis skubėdamos,
vis bėgdavo per visą vasarą, kur tempdavo
iš pat ganyklų pieną ar šilo uogas –
tvirtos ir raudonos, storom vilnonėm kojineš,
linguodavo linų laukuose. Tai jų dainas,
graudžiais aukštais balsais, girdėdavau per rudenius,
tai jos svyruodavo, kratydamos laukuose mėšlą,
ar ropinėdavo po runkelių ir bulvių plotus,
šliaužiodamos lietuj ir vėjuje per visą rudenį;
tai jas, išbėgęs vaikas aš į kiemą,
matydavau vis kas pavasarį begrėbsiant sodą
ar bebedžiojančias, bekasinėjančias darželij,
sodinančias jurginų juodus diegus, –
ar kaip Sekminėmis, atnešus nuo duobių geltono smėlio,
sesuo barstydavo darželio kiemą – ir iš ryto,
pašokus ir iššlavus trobą,
išbėgus prisilauždavo sodelij ievų,
dangiškų ir mėlynų alyvų – pamerkt ant stalo,
ir, susirišus pakaklėj mazgelį, išbėgdavo į kiemą,
kur, su pakinkytu arkliu ir išrašytoje gėlėm sėdynėje
jau laukdavo susėdę broliai;

ir moterys, kurias matydavau aš savo vaiko metuos,
kai sekdavau, prispaudęs prie pat lango veidą,
linguojančias žiemos kelyje, – ar žiūrėdamos
prie besiganančių lauke galvijų,
kaip juokdamosios ir klegėdamos, margais būriais
ateidavo jos žydinčiom laukų šalikelėm,
rugių grioveliais;
ar kai, stovėdamos prie akmeninės kapinių varčios,
žiūrėdavau i atvežtą numirėlij,
kaip, susirinkusios iš tolimų trobų,
jos eidavo lėtai paskui vežimą,
giedodamos savo aukštais balsais,
ar gailiai, tarsi gervės, dejuodamos,
kai audros arba lietūs išplaka laukus
ar uždega sodybas.

Tai jas sekiau, tai jų ratelio užesį
girdėdavau savo vaikystės metuose,
beburzgiantį per ilgus rudenius, per gruodžio vakarus,
kai pasilenkusios, vienodai,
ir paseilindamos pirštą, mindavo ratelį, –

kai žiūrėdavau į pasilenkusias, į lemposje
apšviestas jų galvas, paskendusias
savo moteriškose svajonėse, kai žiūrėdavau
į jas savo vaikystės metuos, susirietęs mamos lovoje,
klausydamas į langą beriamo ir šalto sniego,
langinių bildesio, –

tai jus šiandien,
iš tolstančių, nesugražinamų dienų akiračio,
matau, mano vaikystės moterys!

KETURIOLIKTOJI IDILĖ

Turgus

Pirmadieniais, dar iš gilios nakties,
dar nepradėjus mėlynuoti lango klėtkoms,
girdėdavome, kaip keliais,
kaip bėgančiais pro šalį vieškeliais
pradėdavo dardėti į turgų ūkininkų ratai.

Vaisių prikrautais vežimais, paukščių kraitėmis,
ir vedini, lėtai, prie ratų pririštais galvijais,
ir sėdėdami aukštai pakeltose sėdynėse
(ir moterys – spalvotom ir margom skarom
ir rūpestingai pakaklėje surištais kampais),

kratydami ir linguodami su kiekvienu ratų trinktelėjimu,
pro krūmus ir laukus, per šilo liekną,
lydimi beskalinančių, nuo vienkiemų atbėgusių šunų
ir dulkių debesio, –
ir tada, siaurom, ir mažom gatvelėm,
ir dardaliuodami akmeniniu bruku,

važiuoja jie lig turgaus šulinio,
kur jau, pamūrėse sustatę vežimus
ir mosikuodami, margais ir klegančiais pulkais,
buriuojas žmonės.

...Pametęs arkliui glėbį dobilų,
tėvas nueidavo pasižiūrėt galvijų.
Pro vaisių, obuolių ir kriaušių vežimus,

susėdusias ant ratų kaimo moteris,
pro išsidėsčiusius pamūrėje pirklius
jis eidavo tolyn, kur buvo didelis medinis gardas,
pilnas bliaunančių avių, arklių ir karvių,
ir oras pilnas mėšlo kvapo ir arklių žvengimo,
vištų triukšmo, nenustojančio baubimo
ir ūkininkų erzelio.

...Ir mama išbėgdavo dar nusipirkti druskos
ir porą virbalų – ir mes žiūrėdavom,
padėdami išrinkt sesutei siūlą,
apsvaigę begale skaisčių ir degančių spalvų –
kolei mama nutempdavo mus vėl pro buodes, –

ir pro apkrautus vaisiais ir grūdais ratus,
pro ūkininkų apgultą turgaus šulinį
nueidavom siaura ir apdulkėjusia gatve
mes aplankyt tetos Kastunės,
ir tada, šnekėdamiesi ir paskubomis,
pro susigrūdusius prie upės namukus
mes nusileisdavom prie vandens malūno,
kur, susimetęs ratuose rugių maišus,
miltuotais batais ir apdulkėjusia, pilka sermėga,
jau laukė tėvas,

ir vėlai, lig išnaktų,
pro išsimėčiusius aplinkui vienkiemius,
miškų keliais – vėl darda ūkininkų ratai,
ir nekantraudami, ir pasilipę ant kelių varčių,
ir užudribusiom ant pat akių kepurėm
pargrįžtančių iš turgaus laukia piemenys.

PENKIOLIKTOJI IDILĖ

Vaikai

Kur tu, šviesiaplauke Emilija,
kur tąsyk, mūsų vaikystės šiltu kelio smėliu,
mes bėgdavome su mažyčiais knygų ryšulėliais,
sustodami pasižiūrėti žemuogių, pasirinkdami
spalvotų kelio akmenėlių,

ir nusileisdavom
gėlėtu ir žaliu šlaitu
prie juodalksniais apaugusio upelio
pasiklausyti akmenėliuose čiurlenančios srovės,
krioklių užimo, ir suvalgyti
po riekę kvepiančio medaus ir duonos.

Kur jūs, vienplaukiai vienkiemių vaikai,
kur šūkaudavome, braidydami po ajerynus,
ir švilpdavome žilvičio dūdom,
žiūrėdami, kaip krūmų ir šlaitų dugnai
apsipila baltais žiedų vainikais
ir kaip merginos,
vienplaukės ir atbėgusios, šlapiu lauku,
ir prisilaužę žydinčių šakų – parbėga kiemuosna;

ar kur liepsnojančioj vidurdienio kaitroj
braidydavom po alksnių ir šaltekšnių krūmus,
rankiodami raudonas ir įsirpusias aviečių uogas,
ar žemai, gulėdami karštoj rugių palaukėj,
pačioj saulės ugnį –

žiūrėjome, kaip vyrai, po degančiu vidurvasario dangum,
kaip moterys, spalvotom ir margom skarom,
eina išilgai siūbuojančių kaitroj laukų,
daužydamos nupjauto šieno pradalgius, –
žiūrėdami, kaip musių apgulti arkliai,
kaip, deginami saulės,
tempia didelius ir aukštus vežimus,
ir su grėbliais ir nuleistom ant prakaituojančių pečių skarom
iš paskos eina moterys.

...Ar, sėdėdami ištuštusiuos, plikuos rudens laukuos,
po atlapu ir vėjų plėšomu medžiu,
susigūžę plačiose ir vyresniųjų nunešiotose rudinėse,
pokšindavom akmenimis anglis, žiūrėdami,

kaip dideliais ir užiančiais, plačiais būriais,
atklydę ir rudeniškai triukšmaudami, varnėnų šuorai
plėšo paraudonavusias, paskutines šermukšnių uogas,
ir kaip aplinkui daržines ir klojimus,
po išsimėčiusias aplink sodybas
pasikelia didžiulės, aukštos šiaudų stirtos,
ir dulkių debesis, pakibęs virš klojimų durų,
siūbuoja vėjuje, – ir tiktai rudenio laukų dugnu,
rugienomis ir nušienautom pievom
eina karvių ir avių pulkai,
tik piemenų ugniakurai liepsnoja vėjuje.

ŠEŠIOLIKTOJI IDILĖ

Auksinis vasaros naktų kvėpėjimas

Rankos kvėpia dar medumi ir dobilu,
ir rūbuose – žolių lapeliai ir vakaro vėsa.
Kaip tilsta... Kaip kelias rūkas...
ir paskutiniai kibirų skambėjimai,
melžėjų šūkesiai, svirčių girgždėjimas
ties mediniais vandens loviais,
toli, kitapus guobų.

Ir bernai jau iš laukų, nujoję arklius,
grįžta šalta vakaro rasa, nešdamiesi
rankose apinasrius,
ir, sustoję vidury kiemų,
klausos, kaip nuo liepų krinta grambuoliai,
kaip kažikur, iš už kelinto vienkiemio,
susėdę būreliu, po vakarienės, kiemuose
dainuoja moterys.

Vėžių žvejotojai susirenka tinklus
ir patyliai, šnekėdamiesi, eina išilgai upes,
braidydami po šlapią žolę; ar sugulę
žiūri jie aukštyn į Paukščių Kelią,
į krintantį ant pievų rūką, klausydamiesi
girgždančių svirčių ar vienišo
ir pravažiuojančio keliu vežimo.

Pamažu tačiau nutils ir kibirų skambėjimas,
suguls galvijai, ir paskutiniai
kluonus traukiamų mašinų braškesiai,

ir durų varstymas, nutils avių bliovimas, –
tik vasaros naktis, tik Paukščių Kelias
švies viršum sodybų, viršum
įkaitusių, šiltų laukų.

Tačiau ir pačioje tyloj, pačioj nakty
nenutils griežlių šaukimas dobilų laukuos,
ir tolimas kurklių ūkimas, skardus gausmas
plauks viršum laukų,
ir dar ilgai budės pusiau sumerktos akys,
pro plonas daržinių lentas
klaudydamos auksinio vasaros nakties skambėjimo,
tiktai, sugulę upių pakraščiuos,
subedę ajerynuose savo tinklus,
ilgai pakrantėse budės dar vyrai,
žiūrėdami į šviečiantį rugpjūčio dangų.

SEPTYNIOLIKTOJI IDILĖ

*Ir kai grįžtam iš laukų,
mūsų laukia pakūrentos pirtys*

Einame lėtai, sustodami ir neskubėdami,
įsižiūrėdami stoguosna,
šyptelėdami, ir pora žodžių
išsprūsta pro kvėpėjimą ir vakarą.
Ir štai – namai, didžiulis juodas sodžius,
topolių, beržų ir medžliepių viršūnės.
Ir kai mes žvilgterim pakluonėsna –
prie išsipaišinusių juodalksnių kerų
jau rūksta šiltos, pakūrentos pirtys,
raudonai įdegę akmeninės krosnys.
O, gali uost jau kvapią malkų šilimą,
karštą beržo vantų garą,
kaip dega įsiraudę, įrasoję odos
ant pajuodavusių, beržinių plautų.

Tegu nuplaus, kas šilimoj pridulko,
ant šieno prėslo, avižų vežimų –
ir prakaitas, nugulęs ant pečių,
kai skubini sukrauti paskutinį kūgį,
užplakant lietums.

O vakare, kai dar šlapiais plaukais,
po šviežios, baltai užulietos bulvienės,

gulsim kvepiančiuosna šieno prėsluos –
ak, kvepės ant kūno baltas linas,
balto lino drobė.

AŠTUONIOLIKTOJI IDILĖ

Traukiniai rudenio laukuose

Eina, eina traukiniai,
per tūstančius laukus, rudeniuotus kaimus,
kaip sunkios, iš ganyklų pieną nešdamosios karvės,
siūbuoja šieno prikrauti vagonai,
ir su kopūstų knegždančiom galvom,
ir vaisių kraitėmis.

Kaimuos tebegirdėti dar mašinų ūžesys,
ir skamba dar girtų kūlėjų dainos,
ir ūkininkai, panėrę plaštakas baltuos maišuos,
seka geltonų kviečių byrėjimą,
ir dulkių debesis dar tebegaubia kluonų galvas,
apverstas didžiulėm šiaudų stirtom,

ir vyrai stoviniuoja vidury kiemų,
ir, įkabinę dideles, plačias šiaudų naštas,
tempia į atalapas ir aukštas daržines,
kur moterys, sulipusios ant avižų prėslų,
uždribusiais plaukais ir subraižytom rankom,
geria dulkių debesį ir svėrių kvapą, –

ir alyvuotas ir be miego mašinistas,
snūduriuodamas ant suverstų lauke šiaudų,
žiūri į bežiopsančius aplinkui piemenis,
drebančius motoro balkius, ir kaimai,
aplinkui išsimėtę vienkiemų sodybos
girdi, kaip ligi gilios nakties,
kaip tuščioje rudens laukų platybėje
ūžia mašinos, –

ar kaip, sėdėdami prie suverstų, didžiulių miežių ir avižų krūvų,
aplinkui didelį lentinį stalą,
dainuoja jie, girti alum ir dulkėm –
ir, rėkdami visom gerklėm ir susikabinę rankom,
klaidžioja jie tūstančiais rudens laukais,

ir tik raudona ir apdulkėjus mašina,
tiktai pravertos kluonų durys,
didžiulės šiaudų stirtos stūkso kiemuose, –

ir tik per rudenio šlapius laukus,
pro vienišus ir sidabruotus kaimus
vis eina švilpaudami traukiniai, pilni ir sunkūs,
ir tiktai garvežimio juodame lange,
viršum tuščių laukų ir kaimo vienkiemių,
dainuoja paišinas ir alyvuotas mašinistas.

DEVYNIOLIKTOJI IDILĖ

Vis labiau ir labiau užgulant rudeniui

Virš ištuštusių laukų, virš murzinių akiračių,
kaip pilkos ir pritvinkę gabanos,
slenka pluoštiški, dumbloti debesys.

Be perstojo, lėtai taip, trinka visą dieną,
krūmų galvomis, grublėtom sodų rankom,
ir rūksta ant šilų, ir krinta jis ant lygumų,
ant paskutiniųjų šieno kūgių, per žaginių kerpotas karteles,
jis plaka purvinus daržų valytojų maišus
ir žliaukia mėlynom, sugrubusiom jų rankom.

Ak, ilgos dienos, ak, platūs dar laukai,
nubos dar šliaužioti šlapiom burokų lysvėm
ir knaibioti lietaus ištrinktas bulves.

Kaip sunkiai ritinas ir žlegsi ratų stebulės
per purviną, išurbiotą bulvieną,
ir nuo šlapiom srovėm išvaižiotų kumelių šonų
varva drumzlinas ir purvinas vanduo.

O ūkanotoje rudens laukų platybėje,
liūdnei atstatę lietui krūtines,
paširusiais plaukais ir traiškanotais vokais,
klimpdamos išbrinkusiuose laukų dryžuos,
skersos priešais srovę palengvėle juda bandos.

DVIDEŠIMTOJI IDILĖ

Ruduo, paskutiniai mėšlavežiai

Siūbuodami, paūžčiodami lankstos alksniai,
sukūpdami ir vėlei išsinešdami po vėjo šuorais,
išsidraikiusiom ir susipynusiom galvom.
Ir kai įsilaidavę gūšiai akimirkom praskleidžia jų plinkančias viršūnes,
matyt ruplėtos, pilkuojančios jų žieves.

Patsai rudens siautėjimosi metas.
Ir pro bekiūžančius, lekiojančius lapus,
varganai besaugojančius savo auksą,
ir plinkančius, lietaus nugairintus kamienus
prasimuša pirmasis putelių raudonis.
Skynimuose, tarp pilkų, laibučių atžalų,
pilni šermukšniai praskečia įsunkusias rankas
ir lesina triukšmingai, neramiai besibūriuojančių
varnėnų šuorus.

Tuščia laukuose. Tik vienišai bestypso
boluojantys rugienų dryžai,
naujai aparti pūdymų laukai;
tik kažikur, nuo sodžiaus, nuo sukumpusių sodybų,
siauru, kietai vežimų ir bandų išmintu praganu,
girgždėdami siūbuoja mėšlo prikrauti vežimai,
svyruodami, lėtai, su kiekvienu arklio žingsniu, –
ir, rūpestingai įsimaukšlinę rudinėn,
žemyn nuleidę veidą,

taryt kiekvienas žingsnis būtų visas laikas,
kaip patsai likimas eina ūkininkas;
švyluoja vėjas, ir rudinė plevėsuoja,
kaip sukūpusios krūmokšnių galvos.

O ant laukų, ant krūmų, virš mėšlinų kratytojų,
boluojančių plačiom skarom, – virš pūdymų
vienodai ir lėtai lynoja šaltas rudenio lietus –
taip dienąnakt, taip dienąnakt.

DVIDEŠIMT PIRMOJI IDILĖ

Ruduo Lietuvoje, bobų vasarai baigiantis

Dar bobų vasara. Dar vortinklių, tarsi sidabro,
pilnas oras. Ir lietūs dar, būriuodamies debesimis,

vis praslenka. Tik vėjas
neša krentančius lapus ir piemenų ugniakurų kvepėjimą.
Ir paskutiniai saulės spinduliai, kaip varis,
krinta ant pageltusių laukų ir sodų aukso,
kur, kopėčias atrėmę į šakas, klykaudami,
vyrai ir merginos renka didelius, raudonus obuolius.

Moterys jau greit nuims daržus. Sunkios lapų krūvos
gulės tarp lysvių. Ir mėšlamėžiai,
įbridę lig gurnų į šiltą tvarto mėšlą,
įmes paskutines šakes, ir tada, žiūrėdami į raustančias krūmokšnių galvas,
pilnas rudeninio purpuro – eis šaltom ir juostančiom vagom,
vieni visoje rudens laukų platybėje, –

kur tiktai piemenys,
sustoję gale plikų laukų, žiūrės, kaip tolumoje
rūksta deginamų bulvienokų dūmai,
klausydamies, kaip, garsiai klykdami, rykaudami,
tarytum per šventes –
paukščiai renka nuo šermukšnių uogas.

DVIDEŠIMT ANTROJI IDILĖ

Kaimynai

Kur tu, senas Ignotai, kur ateidavai kas rudenį
su linų brauktuve ir kabliais, rugių blokšti,
šukuot linų ar kasti bulvių, –

kur tu, Martynai, kur baltom, drobinėm kelnėm,
surinkdavai kas rytą trumulius
ir dardaliuodavai keliais į pieninę –

per aliksnykus, per raudonom vytelėm apžėlusias
skynimų perėjas, įsirpusių aviečių aikštes,
apžėlusias dagiliais ir vingirių rykštėmis;
kur tu, Kazimierai, kur naktimis, ir girtas,
klajodavai dainuodamas po krūmus, – ir Jokūbas,
kur važinėdavo su blizgančiu ir nauju dviračiu,
užkišęs užu rankenų liepsnojantį jurginą, –
ir vyrai, kur ateidavo padėti pjauti šieno
ar tempdavo su šakėm mėšlą,
dardaliuodami iš lauko tuščiu vežimu,

švilpaudami viršum skynimų;

ir jūs, kur vasaros šiltom naktim
išeidavot būriais ir susikabinę rankom,
dainuodami visais balsais – ar šokdavot
berželiais ir šakom apkaišytoje aikštėj;

ar kur važiuodavot kartu taisyt kelių,
ar rudenį, į krūmų linmarkas,
braidydami po šaltą vandenį, ritindami
suglitusius ir juodus akmenis,
tempdami plačiais kabliais linus,

o užkritis sniegui, ir baltais keliais
jūs brisdavot į girią malkų,
nešdamiesi ant pečių užmetę pjūklus,
girdėdami, kaip visas miškas, kaip akiratis
aidėja kirviais, kaip, traškėdamos
ir kuždamos žemyn šakas, pargriūva eglės,

ir, įsivertę rogėse sunkius medžius,
judėdavot žiemos keliais, sušalusiomis upėmis,
per rūkstančius pusnynuos sodžius.

Kur jūs dabar, mano draugai senieji,
žmonės, su kuriais kartu suaugau,
kaip su krūmokšniais, su laukais, su kalvų žvyrdubėm,
– kur jūs dabar, ir kur laukai anieji,
kur linmarkos, kur aukštas vasaros dangus,
kur gruodžio sniegas?

DVIDEŠIMT TREČIOJI IDILĖ

Rudens galas ir žiemos pradžia

Taip palengva: šalna, tada atėjo gruodas,
nurankiojo paskutines, sugrubusias šermukšnių uogas,
ištuštino daržus; ir vienąryt, taip iš nakties –
kaip nesulaikomas, prakiuręs debesis –
dideliais, minkštais kąsniais pradėjo dribti, pulti sniegas.
Ir dribo, dribo. Ant tuščių laukų,
sustirusių alksnynų nugarų, ant bulvių kapčių,
ant vandens lovų, ant upių, išdumblotų vieškelių,
ant suverstų kiemuose sienų, ant stogų –

taip visą dieną, visą dieną,
iš nesibaigiančių, akiračius užgulusių, dūmuotų debesų.

Ir vakare, staiga, nurimo. Ir dyvina naktis,
mirgėdama visom žvaigždėm, išsidriekė pro debesis,
stebėtina nušviesdama ramiai, baltose begalinėse lygumose
įsisapnavusius, mieguistus sodžius.

Ir lygumos stebėdamosios matė,
kaip užsnigtais keliais, pro vienišas sodybas
šliaužė dideli, balti linų vežimai – visąnakt,
ir kaip skardžiai, toli užu laukų,
poškėjo ežeras. Vis šalo. –

DVIDEŠIMT KETVIRTOJI IDILĖ

Sniegas ir vienu Kalėdų prisiminimas

Vėlavosi tais metais sniegas, ir ruduo lyg laukė ko, lyg gaišo vis,
ir dar ir lapkričio gale, ir gruody trinko ant laukų lietus,
ir rėkdami ir šaukdami botagais ūkininkai pliekė arklius,
traukiančius patvinusiais, išskydusiais keliais vežėčias.

Ir mėšlini laukai, ir krūmų plotai,
kiemai ir daržai, išurbiotų bulvienu ežios –
vienas tik vanduo, vienas begalinis liūnas,
vienas nesibaigiantis vanduo.

Bet tada, kai niekas jau nesitikėjo sniego,
kai ūkininkai ėmė apsiprast su lietumis,
staiga, prieš pat Kalėdas, vienąnakt pradėjo šalti.
O kitąryt, kai vienkiemiai, pravėrę paryčiui duris,
žiūrėjo su liktarnomis į kiemus –
vienas debesis, viena bespalvė masė
krito ant laukų, ant tvartų, šulinio.

Ir tada pradėjo šalti. Naktį. Antrą.
Ir speigas – kaip dantim. Sunkiais dangčiais
saugojo užgulę šuliniai vis senkančius dugnus,
ir kai naktim išėję klausėmės, kai paryčiais –
girdėjom, kaip pokšėjo upės ledas,
kaip neramiai, sugrubusiai, toli sodybose
spragėdamos judėjo tvoros.

Ir tylą, tokia skardi, tokia šalta tylą –

virš žuvų perkaly, viršum laukų, sukritusių sniegynuos
sodžių – tokia šalta, tokia speigi tyla, –
tik tiesiai, taip aukštyn, tik mėlyna, vingiuota srovele
į dangų rūksta dūmai.

O buvo jau prieš pat Kalėdas. Ir rytą
visais keliais būriai skubėjo į rarotas,
lėkdami lengvai arklių sumintu sniegu,
žiūrėdami, kaip pakelės krūmokšniuose, kaip šiluose,
kaip ant visų šakų blizgėjo nuostabi šarma –
taip dyvinai, ir tik girgždėjo sniegas.
O tolumoj, giliai, it mažyčiai žemės grumulėliai,
kyšojo sniegynuos pasinėrę kaminai – miestelis.

DVIDEŠIMT PENKTOJI IDILĖ

Vaikai

Kur jūs, šviesiaplaukiai vienkiemų vaikai,
kur eidavom, sustodami šalia kiekvieno griovio,
kur bėgdavome į mokyklą – su mažyčiais
medžio karmonėliais, plunksnų dėžutėm.
Palaukėmis ir vieškeliais, siaurais laukų takais,
matydami, dar iš tolo, pačioje pašilėj
boluojantį mokyklos namą.

Kur tu, tylusis Mykoliuk, kur pasitikdavai
prie vienkiemų, ir tu, Maryte, kur atbėgdavai
keliu nuo upės. Kur tu, Adomėli, kur jūs visi,
kur snieguotais ir užpustytais vieškeliiais,
liepsnojančiais ir degančiais speige veidais,
po didelėm ir žieminėm kepurėm, ir įsivynioję
giliai į kailinius – eidavom baltais žiemos laukais,
žiūrėdami, kaip vėjas, įsibėgėjęs išilgai laukų,
gena sušalusio ir sauso sniego šiustus,
kaip pačiose viršūnėse, sustingusios ir nejudėdamos,
sutūpę budi varnos, kaip šalčiu sustingus
kiekviena šaka, šalti karklų krūmokšniai, –
kur eidavome klegančiu būriu, sušalusiomis upėmis,
ir čiuoždavom skersai balas, ir pro sustingusių
vytelių krūmus, vydami, užsikabinę rogių atlankų,
važiuojančius į girią vyrus, –
mosuodami savo mediniais karmonėliais.

DVIDEŠIMT ŠEŠTOJI IDILĖ

Žiema

Sniegui apgulus trobas, apdengus laukus,
ir ganyklas, ir upių slėnius, ir žuvų perkalus, –
užgula šalčiai. Ir vėjas degindamas lekia
skersai laukų, nešdamas sausą ir šaltą sniegą.

Prasikasę į tvartus takus, ūkininkai tempia
nuo apledijusio, apsnigto šulinio vandenį,
įsisukę giliai į kailinius ir storom
vilnonėm pirštinėm;
jie tempia gyvuliams į tvartus pakratus
ir slidinėja aplink sušalusį, ledinį šulinį,
ir moterys su glėbiu malkų ar pieno kibiru
praskubina per kiemą – ar mergiščios,
išbėgusios ir vienplaukės,
papylusios į sniegą krūvą šiukšlių
ar kibirą skaisčių ir mėlynų dažų.

Tik nosim kyšančiom iš po kepurių
ir įsivynioję giliai į kailinius
bernai prie daržinės kapoja malkas —
ar, užrėmę pagaliu duris, klojimuos
braukia jie linus, klausydamies, kaip užu sienų užia vėjas,
ir kaip pro pavartę, pro užremtas duris
neša sušalusio ir balto sniego šiustus;
klausydamiesi, kaip pagegniuos,
kaip žabų krūvose ir daržinių pastogėse
sušalę ir snieguoti čirškia žvirbliai.

Tada ateina pūgos, ir vėjas,
dienom naktim lėkdamas per laukus,
apverčia pusnėmis daržus, kelius ir trobas,
ir ūkininkai nebesuspėja atsikast takų,
ir speigas degina ir svilina vis veidus,
ir vėjas lekia vis skersai laukų,
nešdamas ir gindamas vis sniegą.
Susėdę kambariuose, pindami krepšius
ir vydami galvijams pančius, vyrai žiopso
į neatsitraukiančias nuo staklių moteris,
ar seserį, kaip virbalais,

kaip tankiai ir vikriai vis judindama pirštus,
ji mezga dideles, spalvotas savo gėles,
ir pasakojasi, ar klausosi, kaip brolis
garsiai skaito laikraštį ar iš mokyklos
parsineštą knygą –
apie Guliverą, pririštą ir supančiotą nykštukų,
apie paklydusį sniegynuos Nonį
ir mažąją Dorytę, verkiančią ir vieną, –
už lango vis tebesiautojant vėjui
ir nešant sniegą, girgždant kieme svirčiai.

Ir broliai, paėmę ant pečių krepšius
ir kirviais rankose – eina sušalusia upe,
kapoja užušalusius per naktį perkalus,

kratydami ant sniego blizgančias ir šokančias žuvis,
žiūrėdami, kaip tiesiai, lyg į dangų, keliasi
viensėdžių dūmai, kaip nejudėdami,
sustoję stovi pakeleį beržai – kaip vienišas,
skubėdamas, pračiuožia vieškeliu vežimas,
kaip girgžda sniegas.

REMINISCENSIJOS

1

Jau buvo vasara, kai mes palikom Flensburgą.
Įlankoje jau būriavosi laivai, ir
ant pakrančių molų, ant vandens, ir ant žvejų laivų
mirgėjo šilima.
O kai mes dar toliau taipėjome,
tolyn taip, ligi Glücksburgo –
ten jau triukšmaudamiesi maudėsi vaikai,
braidydami po tankų švendrių mišką.

Tolyn mus traukė.
Tik ką buvo praėjęs karas. Paskutiniai
sviediniai, paskutinieji bombų dūžiai
skardėjo dar atšlaitėse. Sudaužytomis stotim,
išdegusiais ir suanglėjusiais miesčiukais
judėjom mes tolyn, stumdydamiesi

tarp moterų, ir tarp vaikų,
belaisvių, ir sudaužytų, varganų kareivių,
būrių pabėgėlių,
sėdėdami karštoje tvankoj, suvirte
ant purvinių grindų, ir alkani, ištroškę,
ir tiesdami rankas taip į kiekvieną šulinį,
vandens puoduką,
ir rinkdami ankstyvus, ir neprinokusius obuoliukus,
suodinus ir sudaužytus, nuo bėgių pylimo
ir pageležiinkelio griovių.

Lėtai mes stūmėmės tą vasarą, sustodami
kiekvienoje stoty, ir prie kiekvieno tilto,
eidami pėsčiom, žemyn, per juodas kalvas,
ir siaurais laukų keliais,
nakvodami ant sudegusių stočių peronų,
anglinių bėgių.

Atsimeni gerai, kaip tąsyk mes, Hannover,
gulėjome sudegusioj stoty,
žiūrėdami į šviečiantį birželio dangų,
klausydami sunkių, pavargusių kliedėjimų,
geležinkelio kranų, ir miesto užesio –
gailaus ir vargano, pilno neramių žingsnių,
mirties ir liūdesio –

žiūrėdami į išblyškusią mėnulio naktį,
išvargusią ir nukankintą, sudegintą,
sulaužytą – dar neseniai išdidžią
Vidurio Europą.

Besimerkiančiom akim, ir nejausdami
nė vieno sąnario – sunkiam dundėjime ir nuovargy
mes stūmėmės tą vasarą tolyn į pietus,
ir iš kiekvieno miesto, iš akiračio,
iš kiekvienos stoties
dvelkė dar mirties ir dūmų kvapas –
ir vieniši ir skurdūs liudininkai,
sugriuvę ir sudegę tankai, įsitvirtinimų grioviai,
ir išsprogdinti vieškeliai,
ir bombų duobės vidury laukų, gilios
ir juodos mirties akys –
vieniši ir skurdūs liudininkai –
gulėjo po pirmom pavasario gėlėm.

Tolyn, tolyn vis stūmėmės,
per sudaužytus miestus, varganus akiračius,
išdegusių kaimų, patrankų ir sunkvežimių laukus,
plieno kapinynus;
ir okupacinės kariuomenės būriai,
margos sargybų lentos bolavo miestų aikštėse.

Tolyn mes stūmėmės,
žiūrėdami, kaip iš po plytų,
iš po griuvėsių rinkos išbadėję žmonės,
kaip iš po dulkių, margais kacetininkų marškiniais,
taryt mirtis, liesutėm ir plonytėm rankom,
kilo moterys, būriai vaikų.

Ir belaisviai sėdėjo vidury išdriskusių ir purvinų barakų,
baltoje saulės atokaitoj, dainuodami, ir lošdami
kortom – laukdami paskutiniųjų
laisvės sunkvežimių – namo!

Ir jaunas vokiečių kareivis – dar lyg vaikas,
dar lyg kaip vaikas – stovėjo
išdegusioje Hanavo stoty, žiūrėdamas
į krūvą plytų, akmenų, į plieno griaučius,
juodą sudegusio medžio stuobrį, kaminą, ir dulkes,
išplėstus lango rėmus, į kabantį žemyn
geležų ir plieno tinką –
vaikystės nuotrupas, ir liekanas.
Jo veidu liejos ašaros, taip kaip vanduo,
taip kaip vanduo.

Per sūrias šiaurės lygumas, tuščius laukus,
juodus Ruhro akiračius,
Vidurio Vokietijos miesčiukus – mes stūmėmės
tolyn į pietus. Ir štai –
tai buvo jau rugpjūtis – o gal tik liepos
pabaiga? – laikas išbluko –
mes buvom Würzburge.

Dar buvo rytas, bet ore
degė jau pati vasaros liepsna.
Pavargę mes stovėjom vidury perono,
žiūrėdami į stūksančius griuvėsių mūrus,
kalvų kauburius, ir vasaros
auksinę skaidrą.

Ir tada, staiga, mes jutome pakylantį troškimą
išeiti į laukus!

Mus traukė vasara, degantis Bavarijos dangus,
ir saulė –
ir, nešdamiesi savo prisiminimų liekanas,
savo varganus kelionės nešulius (mamos
įdėtą rankšluostį, sesers šaliką,
ir porą išblukusių jau nuotraukų) staiga
mes buvome pačiame sodų vidury.

Po tiek daug mėnesių, po mirties,
žiūrėjom mes į sodų atkalnes, medžius,
prisiglaudusias prie šlaito vilas,
dar netikėdami,
dar vis pilni kelionės, triukšmo,
svaigaus dundėjimo,
– ir obuoliai buvo nusirpę ir nunokę, ne žali,
anglėti, pageležinkelių obuoliai.
Mes buvome Bavarijoj.

Žiūrėk, – kalbėjo brolis, – kaip žali
laukai, kaip medžiai, kaip žali akiračiai! –
ir kopėme, aukštyn, aukštyn, į sodų viršų,
irėjome laukais,
tartum pakvaišę, gerdami laukinių rožių kvapą,
sodų pavėsį.

Čia vėl buvo gyvybė, kiekvienoje
obels šakoj, atkalnių vynuogynuose.
Ir žmonės,
merginos, moterys, savo spalvotom vasaros skarom,
ir įsirpę, tartum sodai, ir vyrai,
ėjo su pilnomis pintinėmis žemyn į miestą.

Apsvaigę vasaros žydėjimu,
gyvybe ir vynuogynų atkalnių kvapu,
sėdėjom mes atokalnėj, žiūrėdami žemyn,
į įsiraususių Neckaro vagą, Würzburgo griuvėsius,
žiūrėdami atgal,
į kančios, mirties ir nevilties metus,

stebėdamiesi kaskart prisikeliančios gyvybės
ir žemės jėga.